

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ԺՊԻՏՆԵՐ

Գարուն...: Բիւրեղացած կալլակներ
կուռայ ապրնս ու կո ժպտի տապեր:

... Մեծ խորհրդովը ճլարձակումին
կը սարսառայ հողը, կը բարսւան անտառները:
Քարերուն տակէն խլրատմը միջամներու,
խտտերուն մէջ հովաւերգութիւնները տակի
ճճիներու: Կենդանիները կը սրտարտատուն
կեանք առ, խաղաղութիւն կը գլոր-
դայ կողերու մէջ: Բնութիւնը, հրաշագեղ
վայելքներով լեցուն, առաւարանքով բե-
ղուն, հրճուանքի ու ցաւի, մահուան ու
կեանքի մէջ ներգաճակութիւնը վարդ
Բնութիւնը, կը ժպտի: մշուշէ վերարկուն
ծուէն ծուէն նետած ձորերուն խորը:

... Բլրին կուշտէն, հին գլեակին սա-
տերուն ճեղքումներէն, ծաղիկներ գլուխ-
նին դուրս կը հանեն հետաքրքիր, անոնց
ստորտը, առաւելը՝ նորագած կարկաշտի,
կապոյտ մետաքսը երկնքին՝ վէտէտուն
ջուրին մէջ: Լոյսեղր կանաչ գլխարկին
տակ, որուն երբեմն կարկուտի հասիկ մը
կուգայ բաղխիլ անգլխիւն, մանուշակը
կը ժպտի ամ չլատ, պարմանիէն շմարում
ըլլալուն:

... Գետին եղերքէն, մասաղ աղջիկը՝
գրքերուն սլալուտակը թեւին տակ, պար-
տէզներէն հեշտանքի արտաբերումներ:
Անձանով յոյգեր սրտին մէջ, շրթները հո-
վին գլուխներէն տալարուն, համբոյներ
ծածրակին, ձեռքէն կը թողու սլալուտակը,
Գրքերը ցիր ցան կը թափին արժանապա-
տում թիւննին վիրտուր, անգլխակից տեն-
չանքներ թեւ կ'առնեն, թափիչ, լեցուն սրի-
րանքով: Գետտիին հնամենի խաղխամին
կը թնամ աղջնակը, երակները հրատապ՝ կը
ժպտի գեղեցիկ տեսիլքին, ժպտը իզո-
տալի, կախարդական հեղուկէն յետոյ,
կեղտական անտառներուն խորը:

... Նօթը-Տամի ճակատին մեծ վար-
դակին, բիւրաւոր տարբերու, հրեշ-
տակներու, մարտիրոսներու արձաններուն
վրայ՝ գարերու ընթացքին գարշ հարմէն

ճերացած, սրտմական անցքերու յիշատա-
կովը բեռնաւոր, պարը չարածճի ճպո-
ղալիներու: Ներսը՝ ողբը երգեհոնին, մութ
խորքին հարգարանգակներուն մօտէն, կ'ու-
րուագծուին դիմադասները, սպիտակ ու
անադատ, Յիսուսի եւ իր առաքեալներուն,
դիմադասներ իրենց մէջ կեդրոնացու-
ցած ճշմարտութիւնն ու երազը, լոյսը
ճշմարտութեան եւ բանաստեղծութիւնը ե-
րազին: Մարմար սառիճաններուն ստորտը,
կանակը սրտին, կոյր մութացիկը համերակ
գլխով, յաւերժական մութացիկը, հիացումի
նշոյլ մը գէմքին, մարդկութեան հաւա-
սարապէս գլխացող արեւին կը ժպտի, կը
ժպտի լոյսին զոր չի տեսներ:

... Ժխորը նագ-պանին: Պուլօնեի ան-
տառը նոր արդւարդով, երանգները կա-
նաչին, խաղերը ստուերին ու ցոլացում հե-
րուն, հաղճեպը ինքնաշարժերու, արտաք-
տումը երազին: Արդիական սրճարանի մը
րեքտը, սրտաստուն տունիկը: Պար ու
շղար: Էկզոթի տերեւներով հովանաւոր ան-
կիւն մը, ծաղկաւոր աղջիկը անպատկառ-
ութն շատագնած, կուտութեան յետամհաց
ցոլք մը աչքերուն խորը ծարիրներուն ետե-
ւէն, (անմեղութեան մարմնք մը թերեւս)
մասերը փետուտում վարդի մը վրայ, գէմը
ճերակ մը ճաղատ, հակառակ հագուստ
կապուտի մեղաակից ճիւղերուն՝ կարգա-
մակ տարիներու բարբարոսութեան տակ,
առջեւը գաւաթ մը amourette: Երկու
amouretteներէն զգլխած, ցանկութեամբ
շուտյոթէն կը ժպտի: Ահ, ամբողջ հող-
կանքը այգ ժպտին:

Հիւրիկներ ու լեւակներ, թէյ բուրմ-
նաւէտ, կէս երանգներ, գեղօրներ, հազուա-
գիւտ, զմայլելի խառնիճաղանճ մը, հիւ-
րասրահը: Լուսագոյն ընկերութեան լաւա-
գոյններով յայտ ցիւները: Պայմանադրական
ժպիւններ: Տան ախրահին կը ժպտի սրչ-
րոյ բարեկամահին՝ ամուսնը ձեռքէն խը-
լելու հետամուտ, հորտաի աղջիկը կը ժպ-
տի կենցաղագէտ՝ իր սիրած տղուն, զինքը
լքած ու հարուստ աղջկան հշտնաւած:
Խորումն ամուսնը միամիտ՝ կը ժպտի

կնոջը սիրահարին: Տարեց գրագետը կը ժպտի (զեղչորակ ժպիտ) երիտասարդ բանաստեղծին որուն կրակոտ էջերը ազատած են իր հին համբաւը, ելեկտրականութեան ժայթքումը ձիթախաւով կանխեղին վրայ: 'Իրամատերը գոհունակ' կը ժպտի խեղճ մարդուն որուն տունը քայքայելու վրայ է: Նկարիչը կը ժպտի համբերատար՝ քաղցածներով պառաւելն արուեստի տեսութիւններուն, ապստամբի մը յայտով: Իսկ աշխարհիկ փիլիսոփան, իւրաքանչիւրին հոգեբանութեան տեղեակ, մարդկային խղճալի կատակերգութեան առջեւ կը ժպտի լայնօրէն արհամարհոտ:

... Սպիտակութիւն... ցուրտը սպիտակութեան, սեւէն աւելի սահմանեցողիչ պատերը, ձեղունը, անկողինները, բոլոր կարտօնները, պահարանները, forները ուրուականներու պէս սահող անցնող կերպարաններուն, ձերմակ ամենքը: Քայլեր որ ձայն չեն հաներ, փոփոքներ կտո՛ւ լրութիւն, հոսք իօսօծօրէն. պատահաններէն՝ մեծ ծառերուն կարեկից նայուածքը: Մայրանոցը...: Գողգոթան կիներու, երկունքի ստատարակած շրջանին, տաժանքի պահերուն տանջարանը:

Գունատ, արիւնքամ, ժպտալիկ կնոջ գլուխը հաստ կտուէ բարձին վրայ: օրհնոյ սարսուռը բազմաշարժար էակին, մարտիրոսացած՝ իմրեցողիչներու, երկաթներու, միակ ամէն տուայտանքներով յօշուած՝ սրգարաններու տակ:

Աշխատաւոր կնոջ կեանքը, առանց հրճումնաբի ու միօրինակ, սահած՝ հեռահեռէ քակուող մոխրագոյն կերպարի ծրարի մը պէս, սպռնած, մարած՝ ձերմակ ծածկոցին ներքեւ: Շրթներու կծկում մը ցաւազին:

Յրատարաւու մաքրութեամբ սղորկուած տախտակին վրայէն՝ ապիտակ կինը, հիւանդաւորահին, հոգին քարացած մարդկային ցաւերուն տեսքէն, կը հակի գէտ ի անկողինը, լեւերուն վրայ վարդագոյն մը սակոյտ մը, գլուխ մը կտրուելու փոքրիկ երախտն... կեանքը փրցուած վիրաւոր ար-

գանդէն, կեանքը որ կը հասի լոյսի պէս կապոյտ բարակ երակներուն մէջէն: Խաչուած, մահամերձ մայրը, զերեզմանին սեմէն, վերակենդանացած, անարիւն լինակը ցոյց տալով, կը ժպտի գոհաբերութեան յաղթանակին:

... Փոսին եզերքը, ներկուած արտին մօտ, ոսկեծաղիկներ, վայրի նարկիզներ:

Երազանքի անկիւնը յոգնած գաղթականին: Գիւղանկարին ջինջ շրջանակը որուն մէջէն կ'աւազուէին կորսուած սիրելի բաներ, ալիքն ու անակը, կտուրը հայրենի, արահետէն վերադարձը նախիրին, ջուրը որ կը կլկլայ գլուխն մէջ օրն ի բուն, գիշերն ողջօյն, սօսուիւնը արծաթ կաղամախներուն, կոյս ձակամներ ծաղիկով պատկուած, պարեր մարգերուն վրայ, զանգակներ Յարութիւն աւետող: Յարութիւն ընկճուածին, յաղթուածին, կեանքի պայքարին մէջ անգործին: Յարութիւն, ինչպէս, քանի նոյնն են կեանքն ու մահը: Վերապրի՛ւ մաքտի՛ւ կրկին, կրկին յաղթուելու համար, քանի հզօրինն է իրաւունքը. ո՛ր նպատակին համար կ'ուռիլ, երբ անյաւառութիւնը ջլտաւ է արիւնքիւնը, անէտցումը, միակ երջանկութիւնը:

Խմբերգ մը՝ բիւրեղ օդին մէջէն: Կեանքի ու խայտանքի երգը, հայ աղջիկներ մեծ ճամբուն վրայէն կուգան երգելով ցնծալին.

Վե՛ր կացիք՝ քոյրե՛ր,

Պար բանել զլուարթ,

Հայոց աշխարհէն

Ձեզ նարկիկ ու վարդ...

Հայրենիքէն ծուէն մը, մեծ սարերէն արձագանգ մը, խրախոյր երիտասարդութեան... հայրենադադ զարագ իրը պահ մը կարօտը պողշկած, լքումի գիրկնդ խառնումէն ձուլալրած, ներաշխարհին խրոտիքէն խուտալած, կը ժպտի լարուած յոյսի սակի լեւին:

... Հեռագրահան ձողին վրայ, բոյնը քանդուած ծիծեռնակ մը՝ ժպտէ զարկ:

Փարիզ, 1929

ԱՆԱՀԻՄ